

[1]

ORGANIZOVANI KRIMINALITET – EVROPSKA I AMERIČKA PERSPEKTIVA POJMA SA ISTORIJSKIM OSVRTOM

Klaus Von Lampe,
John Jay College of Criminal Justice, New York

UVOD

„Organizovani kriminalitet“ je posle „11. septembra“ dospao u sam centar interesovanja kriminalno-političkih debata i diskusija. Sa sociološkog stanovišta ova tema je naročito interesantna iz dva razloga. S jedne strane zbog „bogate“ istorije ovog pojma, a sa druge zbog socijalne stvarnosti na koju se pojam „organizovani kriminalitet“ odnosi. Stoga je važno da obe konstrukcije, kako sam pojam tako i stvarnost koju on predstavlja, sagledamo i ponaosob razmotrimo. Na koji način govorimo i šta uopšte podrazumevamo pod pojmom „organizovani kriminalitet“ najpre zavisi od polazne osnove. „Organizovani kriminalitet“ nije nešto što neupućenom posmatraču možete predstaviti kao fenomen koji ne izaziva mnoštvo različitih asocijacija. Pre svega morate određene elemente pojma dovesti u jezičko smislen kontekst. Cilj ovog članka je da na osnovu istorije pojma „organizovani kriminalitet“ u SAD i Nemačkoj predstavi kontradiktornu vezu između samog pojma i realnosti. Nemačka je predstavnik stanovišta koje vlada na prostoru i u doktrini Zapadne Evrope, a prema kojem je prihvaćen koncept „*organised crime*“. Čine se da je Savezna Republika Nemačka odigrala ovde tzv. „pionirsku ulogu“. Nakon prikaza istorijske perspektive pojma, u kratkim crtama ćemo razmotriti i fenomene koji su se u različitim konstelacijama etiketirali kao „organizovani keiminalitet“. Međutim, pitanje koje ostaje u centru pažnje jeste, koliko smo mi u Zapadnoj Evropi zapravo imali veze sa tradicionalnim „američkim shvatanjima“ organizovanog kriminaliteta.

1. ISTORIJA POJMA „ORGANIZOVANI KRIMINALITET“

Pre oko 40 godina je američko shvatanje bilo centralno pitanje na početku svake diskusija o „organizovanom kriminalitetu“ u Zapadnoj Evropi. Podsticaje da se o organizovanom kriminalitetu govori nisu dali spektakularni mafijaški slučajevi, već ekonomske teme u SAD. Krajem 60-ih godina XX veka su diskusije o „*organised crime*“ konceptu u SAD dostigle svoj vrhunac. U vreme razotkrivanja niza potvrda postojanja uticajne italijansko-američke mafije, takođe poznate i kao *La Cosa Nostra*, u

svom bestseler romanu „Kum“, Mario Puzo je preneo poruku u formi prilagođenoj masovnoj čitalačkoj publici (Puzo, 1969). U SAD su se infiltrirale tajne kriminalne organizacije koje su brojale oko 5.000 članova od kojih su gotovo svi bili italijanskog porekla, a čiji su se politički i ekonomski uticaji rapidno širili (von Lampe, 1999).

U Nemačkoj je u početku unutar policije postojala mala grupa idealista, koja je sebi postavila pitanje koji je značaj dešavanja sa one strane Atlantika za sopstvenu bezbednosnu situaciju. Iako je bilo dogovoreno da nikakva „američka shvatanja“ organizovanog kriminaliteta neće prevladavati, mnogi su smatrali da je skoro pa neizbežno da Zapadna Evropa, sa nekoliko godina zakašnjenja, usvoji svaki društveni razvoj koji potiče iz SAD (vidi: Niggemeyer, 1967).

Takođe su postojali naponi da se do rešenja dođe samostalno, tj. odvojeno od SAD, i time zapravo stigne do nemačkog, odnosno zapadnoevropskog shvatanja pojma „organizovani kriminalitet“ (Kollmar, 1974). Razvoj kriminaliteta otežavao je posao nadležnim organima. Generalno je primetna tendencija da se od „organizovanog kriminaliteta“ pravi jedan sveobuhvatni pojam koji uključuje sve forme kriminaliteta sa kojim se konvencionalnim sredstvima ne može efikasno boriti. O ovoj temi se i dalje otvoreno raspravlja. Onaj ko se žestoko zalagao da pojam „organizovani kriminalitet“ uđe u policijski rečnik jeste visoki službenik berlinske policije Otto Boettcher; na sastanku Federalne kancelarije kriminalističke policije 1974. godine navedeno je: „Razgraničenje pojma „organizovani kriminalitet“ je u velikoj meri određeno time što se pod „organizovanim kriminalitetom“ podrazumevaju one manifestacije protiv kojih se može uspešno boriti samo pomoću novih koncepcija i posebnih metoda. (Boettcher, 1975:186).

Još jedan primer kontradiktornog odnosa između samog pojma i njegove realnosti jeste i „privremena obustava“ naučne diskusije o „organizovanom kriminalitetu“ u Nemačkoj. Sam pojam je u drugoj polovini sedamdesetih godina XX veka postao tabu tema i slabo se koristio sve do početka osamdesetih godina, kako unutar policije tako i u medijima. Ovome je prethodio pokušaj sprovođenja nacionalnog jezičkog režima u policiji. Jedna od federalnih država, Bavarska, je ovo žustro odbacila. Iza toga ne stoje, kako očevici obajšnjavaju, različito poimanje stanja kriminaliteta, već su u pitanju politički razlozi. Bavarska se plašila da će se uvođenjem organizovanog kriminaliteta kao posebnog skupa delikata proširiti nadležnost Federalne kancelarije kriminalističke policije i to na štetu bavarske policije (vidi von Lampe, 2001).

Sve do 1990. godine Nemačka nije imala uniformisani terminološki sistem u pogledu ovoga, sve dok CDU i CSU¹ nisu iznova otvorili temu o „organizovanom kriminalitetu“ za diskurs o unutrašnjoj sigurnosti (Busch, 1992; Hamacher, 2000).

Bilo bi van domašaja ovog rada da se i dalje nastavi sa praćenjem istorije razvoja pojma. Međutim, mora se još nešto istaći: terminološki aparat ustanovljen 1990. godine, a danas još uvek korišćen, u suštini pokazuje vrlo malo sličnosti sa američkim poimanjem „organizovanog kriminaliteta“. Današnja konceptualizacija pojma, koja je naišla na odobravanje, a sledile se je i druge zapadnoevropske zemlje

1 Misli se na dve partnerske političke stranke u Nemačkoj – *Christian Democratic Union* i *Christian Social Union* (prim. prev.).

uključujući i Austriju (Edelbacher, 1996), pokriva veoma širok spektar kriminalnih aktivnosti. Tako je preovladala ideja o nemačkom odnosno zapadnoevropskom shvatanju pojma „organizovani kriminalitet“.

2. ISTORIJA POJMA „ORGANISED CRIME“

Slični procesi interpretacija pojmova „*organisierte kriminalitat*“ ili „*organised crime*“ su takođe karakteristični i za razvoj u SAD. Važno je istaći da je izjednačavanje pojma „*organisierte kriminalitat*“ sa mafijom, koje je u 60-tim godinama prošlog veka dominiralo američkim shvatanjem, ali i dalo podsticaj zapadnoevropskoj diskusiji o organizovanom kriminalitatu, preovladavalo samo u jednoj specifičnoj fazi dugog ali i promenljivog razvoja.

Pojam „*organised crime*“ se ubrzo posle Prvog svetskog rata ustalio u Čikagu. Članovi udruženja građana – „*Chicago Crime Commision*“ opisuju jedno društveno stanje u kojem hiljade „profesionalnih kriminalaca“, zahvaljujući neefikasnom i korumpiranom pravosudnom sistemu kao i indiferentnosti javnosti, obezbeđuju sebi zaradu kroz kvaziposlovno delovanje. To je bila perspektiva dugo uspostavljane protestantske buržoazije jednog grada, za koji se činilo da sve dublje tone u korupciju i kriminalitet. Interesantno je napomenuti da u ovoj fazi nikakakvu ulogu nisu imali neki od važnijih elemenata koje će kasnije oblikovati stereotipnu sliku „organizovanog kriminaliteta“. To zapravo i naglašava koliko je shvatanje pojma „organizovani kriminalitet“ pitanje pogleda, odnosno pristupa njemu. Stoga šverc alkohola, kao i ilegalna proizvodnja alkohola, za razliku od krađe i razbojništva, su sve do sredine 20-ih godina prošlog veka tj. do vremena Prohibicije pa i pod uticajem krvavih sukoba unutar podzemlja, smatrana sporednim problemom. Takođe ni okupljanje kriminalaca u bande kao ni njihova etnička pozadina nije bila relevantna za razumevanje pojma „organizovani kriminalitet“ (von Lampe, 1999; von Lampe, 2001).

Postepeno se došlo do sužavanja pogleda na kriminalne bande i na kraju konačno i do italijansko-američke mafije. U tome se pre svega ogledao stav njujorške policije gde je mafija, slično kao i u Čikagu, imala veliki uticaj. Na drugim mestima je mafija predstavljala samo kriminalno grupisanje pojedinaca, mada u mnogim delovima SAD uopšte nije ni bila prisutna (Chambliss, 1978; Jenkins & Potter, 1987). U tom kontekstu, takođe je u Americi, kao što je slučaj i u Nemačkoj, postojala tendencija da se nadležni organi odvoje od mafija-modela i da pod „organizovanim kriminalitetom“ podrazumevaju svaku vrstu kolektivnog vršenja kažnjivog dela (*U.S. Comptroller General*, 1977). Međutim, čini se da je ipak pobedio mafija-model, odnosno da je takvo stanovište odnelo prevagu. Upravo je taj model sada primenjen na druge etnički homogene grupe koje nisu italijanskog porekla. Posebno je zanimljiv slučaj bajkerske bande *Hell's Angels*, koji je tretiran kao tzv. netradicionalna ili nova forma organizovanog kriminaliteta (President's Commission on Organized Crime 1986).

Razvoj je dostigao svoj preliminarni cilj nakon završetka Hladnog rata, sa uvođenjem u diskurs „transnacionalnog organizovanog kriminaliteta“ tj. njegovom konceptualizacijom (Woodiwiss 2003). Prvobitno shvatanje pojma „organizovani

kriminalitet“ se manje ili više preobrati u svoju suprotnost. Ono što je počelo kao sastavni integralni deo socijalne strukture jednog velikog grada, kao što je Čikago, završilo se gotovo kao jedna spoljna i globalna pretnja koja je bila samo na korak od vojne konfrontacije.

Pogrešno je pri određivanju ključnih elemenata pojma „organizovani kriminalitet“ držati se isključivo načina na koji se to čini u SAD uz glavni oslonac na koncept mafije koja je izjednačena sa organizovanim kriminalitetom. Sagledavajući promenljivu istoriju pojma „*organised crime*“ mora se početi od shvatanja šta bi „organizovani kriminalitet“ zapravo trebao da označava, od njegove podložnosti menjanju kao i da se takve promene ne mogu objasniti promenama kriminalnih situacija. Primera radi u SAD od 1890. godine, dakle decenijama pre nego što su se „*organised crime*“ i mafija ustalili i kasnije pojmovno izjednačili, bilo je zabeleženo postojanje južnoitalijanskih kriminalaca i kriminalnih grupa (Critchley, 2008; Nelli, 1976). Egzistencija kriminalnih organizacija pored mafije u svakoj fazi njenog istorijskog razvoja se protivi takvom pojmovnom izjednačavanju (Chambliss, 1978; Jenkins & Potter, 1987).

3. KLJUČNI ELEMENTI POJMA „ORGANIZOVANI KRIMINALITET“

Istorija ovog pojma ukazuje na to da „organizovani kriminalitet“ nije termin koji se može sa lakoćom i bez nedvosmislenosti objasniti. Razlog može ležati i u tome što postoje mnogi dijametralno suprotni pogledi na njega koji ne sadrže bilo kakav zajednički imenitelj. Međutim, ipak postoje određeni segmenti koji se u različitim kombinacijama, kao i u različitim istaknutim pitanjima u mnogim poimanjima „organizovanog kriminaliteta“ mogu naći i smatrati zajedničkim (von Lampe *et al.*, 2006).

Koliko je promenljiva sama granica između „organizovanog kriminaliteta“ i onoga što bismo mogli označiti kao „neorganizovani kriminalitet“ može se razjasniti na osnovu nekoliko određenih referentnih elemenata.

U prvom slučaju se za „organizovani kriminalitet“ vezuju stereotipni gangsterski klišeji, puka pripadnost određenoj etničkoj grupi i dr. Drugi ekstrem bi bila potpuna irelevantnost ličnih karakteristika, što između ostalog, dovodi do toga da se dela „organizovanog privrednog kriminaliteta“, koja se veoma retko vrše od strane stereotipnih gangsterskih grupa, ipak pripisuju klasičnom organizovanom kriminalitetu.

Druga referentna celina odnosi se na kriminalne aktivnosti. Ovde se linija razgraničenja nalazi negde između onih planiranih, dugoročnih poduhvata sa jedne strane i onih spontanih, impulsivnih delovanja sa druge.

Treća karakteristika na koju treba ukazati jeste odnos koji vlada među učinicima dela organizovanog kriminaliteta. U ovom slučaju liniju razdvajanja tj. razlikovanja organizovanog od „neorganizovanog“ vršenja zločina povlačimo negde između dva ekstrema. Dok sa jedne strane imamo veliki broj učinilaca koji je inte-

grisan u složene, formirane organizovane strukture, sa druge strane imamo ekstrem socijalno izolovanog učinioca – pojedinca.

Četvrta referentna tačka jeste organizacija kriminalnih miljea i ilegalnog tržišta. Postavlja se pitanje da li bi za svrstavanje u „organizovani kriminalitet“ bilo relevantna i u kojoj meri, pojava kriminalnih struktura moći. To možemo shvatiti kao svojevrsnu podzemnu vladavinu koja određuje ko, kada i koja dela sme da uradi. U tom smislu, sa jedne strane imamo grupe koje za svoje aktivnosti moraju da traže odobrenja, dok sa drugu stranu medalje predstavljaju učinioci koji mogu slobodno da odlučuju koja će dela i u kojoj formi učiniti.

Poslednji element se tiče odnosa između podzemlja i „gornjeg“ sveta. Prema mišljenju, koje je nešto zastupljenije u Americi nego Zapadnoj Evropi, „organizovani kriminalitet“ treba da karakteriše bliska povezanost između legalnih i ilegalnih struktura. Prema jednom drugom shvatanju „organizovani kriminalitet“ postoji i bez bilo kakve povezanosti sa politikom, administracijom i privredom. Odluka o tome gde se ta linija razdvajanja između organizovanog i neorganizovanog kriminaliteta treba da povuče jeste arbitrarna i u krajnju ruku besmislena zbog nedostatka obavezujućih kriterijuma. Sa sociološkog stanovišta potrebno je sagledati u kojim se manifestacijama i konstelacijama kriminalitet *in concreto* pojavljuje. Onda se više ne postavlja pitanje da li se radi o „organizovanom kriminalitetu“ već koliko je zapravo kriminalitet „organizovan“ (Duyne, 2007; von Lampe, 2009).

4. KRATAK OSVRT NA STANJE U SAD I U ZAPADNOJ EVROPI

Kakav je odnos modela shvatanja organizovanog kriminaliteta u SAD i u Zapadnoj Evropi, uzimajući u obzir navedene važne karakteristike?

Dve velike deliktne oblasti koje će se najpre u SAD, dovoditi u vezu sa „organizovanim kriminalitetom“ su: ilegalne igre na sreću i trgovinu drogom (vidi Abadinsky, 2010). Međutim, ovo malo govori o umešanim učiniocima i gotovo ništa o konkretnom načinu vršenja dela. Mada valja napomenuti da postoje primeri deliktne oblasti u kojima su određena etnička grupisanja prisutnija nego u drugim. Ovo svakako nije zasnovano na nekom formiranom odnosno „organizovanom“ isključenju drugih etničkih grupa, već ima veze sa nekim individualnim preferencijama kada je u pitanju izbor saučesnika ili različit pristup prilikama za činjenje dela, u vezi sa drogom primera radi (Decker & Townsend – Chapman, 2008). Međutim nasuprot tome, u domenu pojedinih kriminalnih grupa, postoji šarenolikost u pogledu učinilaca različitog porekla (Potter, 1994).

Čini se da je način na koji učinioci deluju prvenstveno određen praktičnim potrebama svakog konkretnog krivičnog dela. Međutim, postoje osnovni obrasci koji su tipični za svako takvo delo. Čini se da su varijacije u izvršenju dela, koje se pojavljuju u ovom kontekstu, nezavisne od toga da li su mafija ili slične organizacije akteri. Na primer, istraga o ilegalnim lutrijama u Njujorku otkrila je značajne razlike u procedurama kladenja i knjigovodstva, iako su sve ove lutrije delovale pod

kontrolom mafije (Liddick, 1999). Dakle, svi ti procesi nisu saobrazni jedan drugom čak ni kada se vrše po okriljem iste mafijaške grupe, a razlike su uočljive tek kada ih kontrolišu mafijaške i druge kriminalne grupe.

Pored logističke podrške potrebne za izvršenje svakog konkretnog dela, važnu ulogu igra i socijalno okruženje u kom se kriminalne aktivnosti odigravaju. Odlučujući momenat u tom smislu je prihvatanje od strane stanovništva, koje može biti veoma visokog stepena, pogotovo kada se nude dobra i usluge za koja postoji velika potražnja (Ianni, 1974).

Nadalje, još jedan važan faktor jeste intezitet sprovođenja zakona. Sa kolikom odlučnošću će se to voditi borba protiv organizovanog kriminaliteta zavisi takođe i od stepena prihvatanja ilegalnih aktivnosti. Pored toga i sama korupcija u policiji ima značajnu ulogu. Međutim, nasuprot nekim „kliše“ shvatanjima nije nužno neophodna jedna moćna i finansijski jaka kriminalna organizacija da bi podmitila policijske službenike. U prilog tome ide i policijska korupcija u SAD, koja često dolazi od samih policajaca, što je neki oblik „zaštitnog reketiranja“ na račun ilegalnih kompanija (*Knapp Commission*, 1973; Potter, 1994).

Poređenja radi čini se da ilegalne kompanije u Zapadnoj Evropi ređe imaju takvu mogućnost, da kroz policijsku korupciju steknu imunitet od krivičnog gonjenja (Edelbacher, 2005).

Ne samo izvršenje dela, već i sam način na koji učinioci zajedno deluju u njegovom ostvarenju čini se da zavisi od praktičnih potreba i stepena neprijateljstva koje pokazuje društveno okruženje. Važno je istaći da su strukture učinilaca često nediferencirane što može dovesti do pogrešnih zaključaka. Konkretno, pogrešno je organizacijama kao što je *Cosa Nostra* pripisivati baš svaku pojedinačnu kriminalnu aktivnost njenih članova.

Dakle da ne bi upoređivali „jabuke i kruške“ važno je razlikovati tri strukturalna tipa organizovanih kriminalnih grupa prema funkcijama koje one vrše, a oni se dele na: ekonomski, socijalni i kvazi-državni (Haller, 1992). Strukture učinilaca koje vrše ekonomske funkcije su usmerene na sticanje profita. Takve nelegalne organizacije u širem smislu uključuju bande provalnika, organizacije koje se bave prevarama, kao i one koje se bave aktivnostima u vezi sa trgovinom droge i ilegalnim kockarnicama. Pripadnici ovakvih grupa su povezani snažnim socijalnim kohezivnim faktorima koji u sadejstvu promovišu kriminalnu potkulturu i vršenje krivičnih dela koja imaju za cilj sticanje profita. (Barker, 2007). Pripadnost takvim strukturama daje određeni status u potkulturnim miljeima kriminaliteta, praćen uzajamnom podrškom i razumevanjem. Time se omogućava i razmena informacija i stvara slika vrednosti i normi koje jačaju imidž, tj. samopouzdanje kod kriminalca. Međutim, formalizovana organizovana struktura sa jasno definisanim članstvom, koja je karakteristična za *Cosa Nostra*-u i bande bajkera, nije nužno potrebna da bi ispunila ove društvene uslove. Naravno da postoje, kako u SAD tako i u Zapadnoj Evropi, znatno neformalnije i labavije grupe učinilaca kao i kriminalnih miljea sa slabijim strukturama koje im takođe daju određeni status i socijalnu koheziju (Adler, 1985; Junninen, 2006).

Pored toga, strukture mogu ispunjavati kvazi-državnu funkciju u okviru kriminalnih miljea uspostavljanjem i sprovođenjem nekih opšte obavezujućih pravila, a kroz to za uzvrat oporezuju ilegalne preduzetničke aktivnosti. Dugo je vremena takav položaj imala *Cosa Nostra*, u Njujorku, u okruzima koje je ona kontrolisala u formi „vlade podzemlja“. Primera radi, određeni problemi među ilegalnim kriminalnim grupama su rešavani u cilju sprečavanja privlačenja neželjene pažnja medija i policije (Reuter, 1983). Ipak, sama *Cosa Nostra* nije jedinstvena grupa ni sa zapadnoevropskog konceptualnog stanovišta. Na primer, u vreme posle Prvog svetskog rata kriminalna udruženja u Nemačkoj su vršile slične radnje u podzemlju (Hartmann & von Lampe, 2008). Danas postoje mnogi više ili manje uspešni mehanizmi za medijaciju konflikta kao i određene preventivne mere unutar kriminalnih miljea, gde se pojavljuju neke uticajne figure podzemlja, bilo kao pojedinci ili kolektivno, koji se označavaju kao „arbitri“ (Behr, 1987; Rebscher & Vahlenkamp, 1988; Henninger, 2002).

Kao što nam i primer *Cosa Nostra*-e pokazuje, nije nužno da se ekonomska, socijalna i kvazi-državna funkcija međusobno isključuju. Međutim, smatra se izuzetkom situacija da iste strukture istovremeno vrše i ekonomsku i kvazi-državnu funkciju, iz razloga što su zahtevi koji se tiču organizacije struktura koje plediraju da obavljaju ove dve kriminalne aktivnosti veoma različiti. Hijerarhijska struktura *Cosa Nostra*-e je za većinu ilegalnih aktivnosti kontraproduktivna. Jedini izuzetak predstavlja „zaštitno reketiranje“. Ovde je važno centralizovano regulisanje i kontrola posla, nadgledanje ko i koju zaštitu u kom trenutku dobija (Reuter, 1983).

Verovatno najznačajnije razlike između SAD i Zapadne Evrope u pogledu prihvaćenog koncepta organizovanog kriminaliteta, odnose se na stepen zavisnosti između legalnih i ilegalnih struktura u oblasti politike i ekonomije. Ovakvo stanje stvari ima i svoje istorijske korene. Naime političari, preduzetnici i sindikati su tokom XX veka masovno dobijali pomoć od strane kriminalaca da nasilnim putem i sredstvima nameću svoje „poslovne“ interese.

Primera radi kriminalci su korišćeni za zastrašivanje glasača kao i za podršku u situacijama štrajkova radnika većih razmera, ali i obrnuto, kada su aktivnosti bile usmerene protiv poslodavaca. Članovi *Cosa Nostra*-e su tako dolazili do uticajnih pozicija unutar određenih sindikata kod poslodavaca. Kao rezultat toga, novac sindikata koji mu je prema pravnim propisima morao biti periodično uplaćivan je u velikoj meri proneveravan, a kompanije su bivale ucenjivane pretnjama štrajkom. Jedna od čestih situacija je bila i da kompanije dobrovoljno sarađuju sa sindikatima u koje se infiltrirala mafija da bi zaključile povoljnije kolektivne ugovore (Jacobs, 2006).

Slični savezi između kriminalnih grupa, sindikata, kompanija i politike u Zapadnoj Evropi ne postoje u obimu koji je prisutan u SAD, iako pojedini autori prepoznaju određene naznake (Roth, 2009). Umesto oslanjanja na mafiju, u Zapadnoj Evropi će se pre osnivati fiktivni sindikati koji će biti direktno pod pokroviteljstvom menadžmenta firme i služiti njihovima poslovnim aspiracijama. (Dahlkamp & Schmitt, 2008).

Američka *Cosa Nostra* je posebno važna budući da se mnogi aspekti „organizovanog kriminaliteta“ u SAD direktno ili indirektno dovode u vezu sa njom. Ovakva prominentna pozicija *Cosa Nostra*-e čini je značajnom metom nadležnih organa.

Širok arsenal mera za borbu protiv *Cosa Nostra* je primenjivan još od sedamdesetih godina prošlog veka. Istovremeno izgleda da u SAD sklonost ka legalnoj ekonomiji i politici sve više opada i u cilju obezbeđivanja određenog interesa se češće pribegava podršci kriminalnih struktura (Jacobs, 2006; Jacobs, Panarella & Wortington, 1994; Jacobs, Friel & Radick, 1999). Iz tog razloga je i uticaj *Cosa Nostra*-e značajno opao, a i samo njeno članstvo je dosta izgubilo na nekada posedovanoj atraktivnosti. (Smith 2003).

Stoga ako su koncepti određivanja organizovanog kriminaliteta u Zapadnoj Evropi i SAD u poslednjih 40 godina postali sličniji, to je najverovatnije zbog toga što su spektakularni društveni fenomeni poput *Cosa Nostra* izgubili na svom nekadašnjem značaju, a ne zbog povećanja moći uporedivih kriminalnih organizacija u Zapadnoj Evropi.

Na kraju su međutim uvek isti izazovi pred kojim se učinioci nalaze, koji na duge staze vrše dela organizovanog kriminaliteta i koji žele da potvrde svoju poziciju u kriminalnim krugovima. Ipak načini na koji kriminalci pokušavaju da prevaziđu prepreke su očigledno različiti. Ono što danas možemo da primetimo sa obe strane Atlantika jeste veliki broj grupa kao i različitih strukturalnih oblika koji paralelno egzistiraju jedni pored drugih i koji su podložni konstantnim promenama. Ovo čini situaciju dosta zbunjujućom, a nimalo je ne razjašnjava. Zato je za ovu problematiku potrebna jedna jasna analiza ne samo u Nemačkoj, već i u čitavoj Zapadnoj Evropi, a koja će se izdići iznad tradicionalnih stereotipa. Nažalost, primetan je hroničan nedostatak političke volje koja bi doprinela i podržala ovakva naučna istraživanja.

BIBLIOGRAFIJA

- Abadinsky, H. (2010). *Organized Crime*, Belmont. Adler, P. (1985). *Wheeling and Dealing: An Ethnography of an Upper-Level Drug Dealing and Smuggling Community*, New York.
- Barker, T. (2007). *Biker Gangs and Organized Crime*, Newark.
- Behr, H.-G. (1987). *Organisiertes Verbrechen*, Frankfurt a.M.
- Boettcher, O. (1975). Definition und Entwicklung des organisierten Verbrechens in der Bundesrepublik – Konsequenzen für die Bekämpfung, in: *Bundeskriminalamt (Hg.) Organisiertes Verbrechen*, Wiesbaden, 181–197.
- Busch, H. (1992) *Organisierte Kriminalität: Vom Nutzen eines unklaren Begriffs, Demokratie und Recht* (20), 374–395.
- Chambliss, W. (1978). *On the Take: From Petty Crooks to Presidents*, Bloomington. Critchley, D. (2008). *The Origin of Organized Crime in America: The New York City Mafia, 1891–1931*, New York, 1891–1931.
- Dahlkamp, J./Schmitt, J. (2008). *Verramschte Rechte*, *Der Spiegel* (43), 86–87.
- Decker, S./Townsend Chapman, M. (2008). *Drug Smugglers on Drug Smuggling: Lessons from the Inside*, Philadelphia.
- van Duyne, P. C. (2004). The creation of a threat image: Media, policy making and organised crime, in: van Duyne, P. C./ Jager, M. et al. (Hg.) *Threats and Phantoms of Organised Crime, Corruption and Terrorism*, Nijmegen, 21–50.

- Ders. (2007). The New European Common Approach to Assessing Organised Crime (NECA), ECPR Standing Group Organised Crime E-Newsletter (6), 3–5.
- van Duyne, P. C./Vander Beken, T. (2009). The incantations of the EU organised crime policy making, *Crime, Law and Social Change* (51), 261–281.
- Edelbacher, M. (1996). Organisierte Kriminalität in Österreich, in: Mayerhofer, C./Jehle, J.-M. (Hg.) *Organisierte Kriminalität*, Heidelberg, 173–189.
- Ders. (2005). Corruption: A Perspective from Austria, in: Sarre, R./Das, D. K./ Albrecht, H. J. (Hg.) *Policing Corruption*, Lanham, 137–155.
- Haller, M. H. (1992). Bureaucracy and the Mafia: An Alternative View, *Journal of Contemporary Criminal Justice* (8), 1–10.
- Hamacher, W. (2000). *Deutschland im Visier: Organisiertes Verbrechen*, Leipzig. Hartmann, A./von Lampe, K. (2008). The German underworld and the Ringvereine from the 1890s through the 1950s, *Global Crime* (9), 108–135.
- Henninger, M. (2002). Importierte Kriminalität und deren Etablierung, *Kriminalistik* (56), 714–729.
- Ianni, F. (1974). *Black Mafia*, New York. Jacobs, J. (2006). *Mobsters, Unions, and Feds: The Mafia and the American Labor Movement*, New York.
- Jacobs, J./Friel, C./Radick, R. (1999). *Gotham Unbound: How New York City was liberated from the grip of organized crime*, New York.
- Jacobs, J./Panarella, C./Worthington, J. (1994). *Busting the Mob*, New York.
- Jenkins, P./Potter, G. (1987). The Politics and Mythology of Organized Crime: A Philadelphia Case-Study, *Journal of Criminal Justice* (15), 473–484.
- Junninen, M. (2006). *Adventurers and risk-takers: Finnish professional criminals and their organisations in the 1990s cross-border criminality*, Helsinki. Knapp Commission (1973). *Report on Police Corruption*, New York.
- Kollmar, H. (1974). Organisierte Kriminalität: Begriff oder Bezeichnung eines Phänomens?, *Kriminalistik* (28), 1–7.
- von Lampe, K. (1999). *Organized Crime: Begriff und Theorie organisierter Kriminalität in den USA*, Frankfurt a.M.
- von Lampe, K. (2001). Not a Process of Enlightenment: The Conceptual History of Organized Crime in Germany and the United States of America, *Forum on Crime and Society* (1), 99–116.
- von Lampe, K. (2009). The study of organised crime: An assessment of the state of affairs, in: Ingvaldsen, K./Lundgren Sorli, V. (Hg.) *Organised Crime: Norms, Markets, Regulation and Research*, Oslo.
- von Lampe, K./van Dijck, M. et al. (2006). Organised Crime is ... Findings from a cross-national review of literature, in: van Duyne, P. C./Maljevic, A. et al. (Hg.) *The Organisation of Crime for Profit*, Nijmegen, 17–42.
- Liddick, D. (1999). *The Mob's Daily Number: Organized Crime and the Numbers Gambling Industry*, Lanham. Mack, J. A./Kerner, H. J. (1975). *The Crime Industry*, Lexington.
- Nelli, H. (1976). *The Business of Crime: Italians and Syndicate Crime in the United States*, New York.
- Niggemeyer, B. (1967). Technik des Verbrechers und Technik der Kriminalpolizei, *Die Polizei* (58), 166–172.

- Potter, G. (1994). *Criminal Organizations: Vice, Racketeering, and Politics in an American City, Prospect Heights*. President's Commission on Organized Crime (1986). *The Impact: Organized Crime Today*, Washington D.C.
- Puzo, M. (1969). *The Godfather*, New York.
- Rebscher, E./Vahlenkamp, W. (1988). *Organisierte Kriminalität in der Bundesrepublik Deutschland: Bestandsaufnahme, Entwicklungstendenzen und Bekämpfung aus Sicht der Polizeipraxis*, Wiesbaden.
- Reuter, P. (1983). *Disorganized Crime: The Economics of the Visible Hand*, Cambridge.
- Roth, J. (2009). *Mafialand Deutschland*, Frankfurt a.M. Smith, G. B. (2003). *Made Men: The True Rise and Fall-Story of a New Jersey Mob Family*, New York.
- U.S. Comptroller General (1977). *War on Organized Crime Faltering: Federal Strike Forces Not Getting the Job Done*, Washington D.C.
- Woodiwiss, M. (2003). *Transnational Organized Crime: The Strange Career of an American Concept*, in: Beare, M. E. (Hg.) *Critical Reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering and Corruption*, Toronto, 3–34.

(von Lampe, K., „Organisierte Kriminalität“ Europäische und amerikanische Perspektiven im historischen Rückblick, *SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis*, 2010 (3), 50–58)